

1 Perceptie

1.1 De Gestaltbenadering

De Gestalt theorie beweert dat het geheel meer is dan de som van de delen. Een simpel voorbeeld is een tafel: deze heeft een tafelblad en een tafelpoot; echter, deze onderdelen heten alleen zo omdat ze deel uitmaken van een zekere structuur die aanleiding geeft tot een geheel met een bepaalde functie. Als de onderdelen op zich bekeken worden zouden ze wellicht evengoed voor een kast te gebruiken zijn. De taal maakt hier een arbitrair onderscheid; er wordt gesproken van een tafelpoot maar niet van een tafelschroef.

1.2 De zes Gestalt-principes

Figure-ground Als iets wordt waargenomen ontstaat er een scheiding tussen de voorgrond (het figuur) en de achtergrond (de omgeving). Dit kan geïllustreerd worden met gefabriceerde plaatjes, die op twee verschillende wijzen bekeken kunnen worden (*multistability*); zo is er bijvoorbeeld de bekende vaas die tegelijkertijd de achtergrond is van twee gezichten.

Closure Dingen die niet worden waargenomen kunnen toch worden ervaren, omdat ze een vorm afmaken; zo wordt een serie stippen waargenomen als een stippellijn.

Similarity Groepen van gelijksoortige elementen worden als een geheel ervaren. Dit verschijnsel is vooral belangrijk bij TV en computerschermen; kleine beeldpuntjes worden ervaren als een realistische weergave van de werkelijkheid.

Proximity Elementen die in ruimte danwel tijd dicht bij elkaar staan, kunnen worden waargenomen als een geheel.

Symmetry Symmetrische beelden worden als geheel gezien, ook al staan ze ver uit elkaar.

Continuity Men is geneigd continue beelden waar te nemen. Als een lijn verbroken wordt, proberen we toch een continuatie te vinden.

1.3 Bottom-up versus top-down

Twee benaderingen tot perceptie zijn bottom-up en top-down; respectievelijk directe perceptie en constructieve perceptie.

Bij directe perceptie wordt er vanuit gegaan dat de informatie die beschikbaar is aan de zintuigen voldoende is om objecten waar te nemen en te herkennen. Intelligentie komt dan dus pas naderhand van pas.

Constructieve perceptie stelt dat waarnemen een wisselwerking is tussen de informatie uit de zintuigen en voorkennis. Een voorbeeld wat verklaard wordt door deze aanpak is dat het vrij gemakkelijk is om over een spelfout heen te lezen, omdat de correcte spelling verwacht en dus aangenomen wordt.

Uiteindelijk is geen van beiden theoriën afdoende om perceptie te verklaren. Directe perceptie is een te simpel model, en constructieve perceptie vereist te veel informatieverwerking. Het is zeer waarschijnlijk dat een combinatie van voorkennis en zintuiginformatie een rol speelt tijdens waarneming; al dan niet in wisselende verhoudingen naar gelang de beschikbare hoeveelheid informatie.

1.4 Bronnen

1999, Sternberg, Robert. Cognitive Psychology 2nd edition.

2007 Society for Gestalt Theory and its Applications, <http://www.gestalttheory.net/>